

ประเพณีทวดควนบก ณ คลองทรายใน ต.ยูโป อ.เมือง จ.ยะลา

นายจรูญ แก้วสุวรรณ อายุ 77 ปี ชาวบ้านคลองทรายในที่ได้เข้าร่วมพิธีทวดควนบก ได้กล่าวว่า เป็นมาประเพณีที่เห็นมาตั้งแต่เด็กสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ประเพณีทวดควนบกเป็นประเพณีที่ถูกกำหนดให้เป็นวันว่างที่ต้องทำในช่วงของแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี โดยในประเพณีจะมีการจุดประทัดและในอดีตชาวบ้านจะใช้ปืนในการยิงทำให้มีเสียงดังภายหลังเกิดเหตุการณ์ปี 2547 ก็เปลี่ยนมาเป็นการจุดประทัดแทน ทหารก็อนุญาตให้มีการจุดประทัดเพราะเห็นว่ามันเป็นประเพณีของคนที่นี่ “ทำไมต้องมีการจุดประทัด” ทวดท่านชอบเสียงดัง

(จุดประทัดแค้น)

การจุดประทัดแค้นขึ้นอยู่กับจำนวนของผู้ที่บนไว้ว่าจะมาแค้นจำนวนเท่าไร โดยการบนบานว่ากล่าวสามารถที่จะมาไหววันใดก็ได้ ทวดควนบกจัดเป็นงานประจำปีของหมู่บ้านถูกกำหนดให้เป็นวันว่าง ในอดีตชาวบ้านบอกเห็นเป็นงูใหญ่แล้วก็มีหงอนสีแดงสมัยก่อนมีคนเห็นเป็นงูใหญ่ แต่ก่อนพื้นที่หมู่บ้านล้อมรอบ

ไปด้วยกลุ่มโจรร้ายเป็นจำนวนมากแต่ไม่มีโจรกลุ่มใดเข้ามาปล้นในหมู่บ้านเพราะไม่กล้า เชื่อกันว่าเพราะมีท่านทวดที่คอยปกป้องรักษาคนในหมู่บ้านทำให้ทำให้กลุ่มไม่กล้าเข้าในหมู่บ้าน

การบนบานว่ากล่าวในการขอจากท่านทวดควนบกสามารถขอเรื่องใดก็ได้ แต่ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะมาบนบานในเรื่องการงาน ซึ่งการขอไม่ได้มีการกำหนดตายตัวว่าเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นสามารถที่จะมาขอในเรื่องใดก็ได้ หลังจากคำขอเป็นจริงก็มาแก้บนตามที่ได้บนบานเอาไว้

ก่อนหน้าที่จะมีการตั้งศาลได้มีต้นไทรใหญ่เปรียบเสมือนที่อยู่ของท่าน หลังจากต้นไทรใหญ่ล้มไปเอง จึงได้มีการตั้งศาลใหม่ให้ท่านแทนต้นไทรใหญ่จนถึงปัจจุบัน สาเหตุที่ได้มีการตั้งศาลหันหน้าไปทางต้นไทรใหญ่ ท่านทวดได้เข้าฝันให้ตั้งศาลตรงตำแหน่งปัจจุบันที่ได้ตั้งศาล ปัจจุบันศาลมีอายุมากกว่า 10 ปี

(ภาพข้างซ้าย ธงสัญลักษณ์รูปงูจาง ภาพข้างขวา ชาวบ้านเปลี่ยนธง)

นายก๊วน ประสิทธิ์นัย อายุ 73 ปี ได้มีการกล่าวว่า ถ้าเราไม่ตั้งศาลก็มีแต่ต้นไม้ ไม่มีความสวยงามก็เลยทำศาล ตั้งศาล หันหน้าไปทางหมู่บ้านเพื่อเป็นการปกป้องรักษาหมู่บ้าน เมื่อกับทุกครั้งที่เราจะไปยะลา ต้องบิบัตร บอกทวดเพื่อให้ทวดทราบ ธงที่ใช้พิธีก็จะมีการเปลี่ยนทุกปีโดยจะตั้งธงให้หันไปทางหมู่บ้านเหมือนธงที่ใช้เป็นธงที่ชาวบ้านวาดขึ้นมาเอง ในอดีตจะมีการแห่กลองยาวพร้อมถือธงมากับขบวนแห่ ถ้ามีการบนบานอะไรไว้ก็มาทำตามที่เราได้มีการบนบานเอาไว้ ปัจจุบันได้ทำพิธีตามความสะดวกเรียบง่ายเสร็จไว แต่สิ่งที่ขาดไม่ได้นั่นก็คือ ประทัดกับปืนทวดท่านชอบขาดไม่ได้ จำนวนการจุดประทัดขึ้นอยู่กับ การบนบานว่าจะจุดประทัดเอาไว้ ถ้าสมมติว่า เราไม่ได้แก้บนเขาก็จะไม่ปล่อยคำอธิษฐานก็จะไม่หลุดในการบน เสร็จจากพิธีตรงนี้ก็จะเป็นการไหว้ตายายที่วัดต่อ

นายปรีชา สมบูรณ์แก้ว อายุ 45 ปี กำนันตำบลลุโป หมู่ 5 ตำบลลุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ได้มีการกล่าวว่า พิธีวันว่างปกติก็จะมีการจัดขึ้นประมาณช่วงเดือนมีนาคมของทุกปี เป็นประเพณีประจำปีของพี่น้องบ้านคลองทรายใน สถานที่ที่จัดทำพิธีเป็นสถานที่สาธารณะประโยชน์ มีทวดควนบกเป็นที่เคารพนับถือของพี่น้องประชาชนในพื้นที่ ทวดควนบกมีประมาณ 100 ปีมาแล้ว

ทวดควนบก คือ ุงจางใหญ่ ตามที่ได้มีการเล่าต่อกันมาว่า เมื่อมีคนเสียชีวิตก็จะกลายเป็นงูพอลูกหลานบนบานกล่าว เรื่องงานต่างๆ ความปลอดภัยก็จะได้รับพร จากทวดควนบกทุกครั้งก็เลยเป็นที่เคารพนับถือของพี่น้องคลองทรายใน อาหารที่มาถวายไม่ได้มีการเน้นเฉพาะ แต่สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ เสี่ยงตั้ง การจุดประทัดกับการยิงปืน ในอดีตจะมีการใช้ปืนยิงภายหลังได้มีการยกเลิกการใช้ปืน เนื่องจากเป็นอันตรายต่อผู้ที่ยิงเองและกระสุนที่จะตกในบ้านเรือนใกล้เคียงอาจเป็นอันตรายกับคนจึงได้มียกเลิกไป

ธงที่ใช้แสดงเชิงสัญลักษณ์เป็นรูปงูไว้ประดิษฐานทุกปี เพื่อเป็นเชิงสัญลักษณ์ว่าเป็นทวดควนบกทวดงูจางเป็นประจำทุกปี ในอดีตจะมีการแห่กลองยาวนำแห่ธง ภายหลังด้วยเวลาที่มีการจัดทำพิธีให้ความกระชับรวดเร็วขึ้น เนื่องจากช่วงเช้าเวลาประมาณ 06.00 – 08.00 น. เป็นการทำให้พิธีทวดควนบก เริ่มเช้าช่วงช่วงเพลประมาณ 11.00 น. – 12.00 น. ต้องไปที่วัดทำบุญบัว คือ การทำบุญระลึกถึงญาติที่ล่วงลับไปแล้ว และนำกระดุกอีกที่หนึ่งที่วัดคลองทรายในหรือวัดวาสุการาม เป็นการทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยสถานที่ 2 แห่งใน การประกอบพิธี สถานที่จัดทำพิธีทวดควนบกเป็นสาธารณประโยชน์ที่มีเนื้อที่ประมาณ 6 ไร่ เป็นป่าช้าเก่าเป็นที่เชิงตะกอนที่เผาศพ

ภาพผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เข้าร่วมประเพณี

(นายจรูญ แก้วสุวรรณ อายุ 77 ปี)

(นายกลั่น ประสิทธิ์นุ้ย อายุ 73)

(นายปรีชา สมบูรณ์แก้ว อายุ 45 ปี กำนันตำบลยูโป)

วันที่จัดเก็บ/สำรวจข้อมูล

29 มีนาคม 2564 เวลา 07.00 น. บุคลากรศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ลงพื้นที่บันทึกภาพและถ่ายทำวิดีโอ พิธีกรรมไหว้ทวดควนบก ของชาวบ้านชุมชนคลองทรายใน จ.ยะลา ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ โดยจะปฏิบัติสืบ ทอดกันมาและจัดขึ้นในช่วง แรม 1 ค่ำ เดือน 5 ซึ่งตรงกับวันที่ 29 มีนาคม 2564 ในปีนี้

ผู้ค้นข้อมูล

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา